

Prof.Dr.Metin SÖZEN

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Dr.Metin Sözen, Türkiye'deki doğal, tarihsel ve kültürel mirasın korunması, değerlendirilmesi ve tanıtılması amacıyla yoğun çaba gösteren bir bilim ve uygulama adamıdır. Çalışmaları kapsamında, değişik dillerde yayınlanmış kitaplar, makaleler, belgesel filmler, radyo programları ve Safranbolu, Bursa, Kütahya, İstanbul başta olmak üzere değişik ölçekte yerleşme birimlerinden, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bağlı Milli Saraylar'a uzanan çizgide gerçekleştirdiği çeşitli uygulamaları bulunmaktadır.

Türk sanatının gelişimi, bölgesel özellikleri konusunda derinlemesine araştırmalar yapan Prof.Dr.Metin Sözen, bir yandan da başta Mimar Sinan olmak üzere, geçmişin önemli yaratıcılarını dönemlerinin siyasal, toplumsal, ekonomik, kültürel yapısı içinde değerlendirmeye yönelik bir dizi araştırmayı da sürdürmekte. Anadolu kentlerini gene benzer doğrultuda ele almaktadır.

Türkiye'de "çevre" ve "kültür" ağırlıklı, "Ülke-Bölge Ölçeğinde Planlama-Uygulama Çalışmaları" yapılması, ivedilikle yaşama geçirilmesi yolundaki girişimleri ise, gerçekleşmek üzeredir. Kültürel mirasın inanılmaz biçimde kimlik yitirliğini dikkate alarak, bu boşluğu doldurmak amacıyla, eğitim kuruluşlarında değişik düzeylerde yaptırdığı araştırmalar ve tez çalışmaları, bu tür girişimlere artık ulaşılması güç kaynak oluşturmaktadır.

Bu çalışmalara koçut, TBMM Başkanlığı Kültür ve Sanat Danışmanı olarak 1984 yılından bugüne, Dolmabahçe, Beylerbeyi, Yıldız saraylarında, Aynalıkavak, Küçüksu, İhlamur, Maslak kasırlarında ve Yalova Atatürk Köşkleri'nde onarım, değerlendirme, bilimsel araştırma ve tanıtım çalışmalarını yöneten ve bu ortamları her alanda birikimli kişilerin katkılarına açan Prof. Dr. Metin Sözen'in çabaları, kısa sürede ulusal ve uluslararası boyutlarda büyük ilgi gördü. TBMM Başkanlığı "Üstün Hizmet Ödülü", "Ağa Han Mimarlık Ödülü" başta olmak üzere değişik nitelikte değerlendirmelere neden oldu.

Kültür mirasının korunması, geleceğe niteliklerine uygun aktarılmasıyla ilgili olarak, "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları"nda denediği yeni yöntemler, başta uzun yıllar birlikte çaba gösterdiği yerel yönetimlerde, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında güçlü bir işbirliğine yönelinmesine, yerleşme yerlerinin bütünüyle değerlendirilmesine, "Kültürel Kimlik", "Kültürel Süreklilik" gibi kavramların bu ortamlarda daha sağlıklı tartışılmasına olanak sağladı.

Böylesi tartışmaların çok yönlü, çok boyutlu bir ortama kavuşması amacıyla başlatılan, toplumumuzun yaşamında etkileri görülen "Taksim Toplantıları"nın oluşturulması, geleneğe dönüştürülmesi aşamalarında sürekli katkılarda bulundu. Çevresel, kültürel, siyasal ortamın iyileştirilmesi açısından sivil toplum örgütlerinin ağırlığının giderek artırılması yönünden de sürekli çaba gösteren Prof.Dr.Metin Sözen, öncelikle özgün özelliklerini koruyan yerleşme yerlerinde, değişik kurum-kuruluş -kişilerle, özel koşulları dikkate alan yeni örgütlenmelere ortam hazırladı, kent bütününe veya parçasının tüm birimleri ile geleceğe aktarılması yolunda somut örnekler vermeye çalıştı. Son yıllarda ise, bu girişimler çok yönlü bir biçimde yaygınlaşmaya, aralarında dayanışma ortamları yaratılmaya, Türkiye'nin hemen hemen her bölgesinde "YAP/Yaşatma Projeleri" adı altında umut verici örneklerin sayısı hızla çoğalmaya başladı.

Bu çabalara süreklilik kazandırmak amacıyla Prof.Dr.Metin Sözen, eğitim-araştırma-uygulama-örgütlenme eylemlerinde birlikte olduğu kişilerle; doğa-tarih-kültür zenginliklerimizin korunması, hızla yaşama geçirilmesi, tanıtılması, derinliğine araştırmalarla desteklenmesi, deneyimli kadroların yetiştirilmesi amacıyla kurdukları, "ÇEKÜL / Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı"nın Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini de üstlendi. Birikimli, özverili kişilerin dayanışmasına, katılımına, karşılıksız üretimine dayanan ÇEKÜL'ün Türkiye'nin gündeminin önceliklerini değiştirme yolundaki bu girişimleri, kısa sürede ulusal ve uluslararası çevrelerde geniş ilgi uyandırdı, uygulamaları doğal ve kültürel varlıkların korunması yolunda katılımın önemini ve gücünün ölçülebilmesine, diğer sivil toplum örgütleriyle de sağlıklı zemin oluşturabilmesine neden oldu.

Prof. Dr. Metin Sözen, İstanbul ve diğer kentlerdeki bu güç odaklarıyla, "Kültür Mirasında İstanbul 1993 - 2003 Merkezi" başkanı olarak İstanbul'da değişik nitelikte bir dizi etkinliği yönetti. Bu doğrultudaki çabalar içinde, dünya gençliğinin Boğaziçi'nde kültür ve sanat ağırlıklı programlarda buluşabilmelerine olanak sağlayacak, Kabataş Erkek Lisesi Eğitim Vakfı'nın gerçekleştirdiği Beşiktaş/Ortaköy'deki "Kabataş Kültür Merkezi" gelmektedir. Kültürel mirasın korunması, çağın gereği işlevlerle donatılması yolunda her evreyi içeren çok boyutlu, çok yönlü bu köklü girişimin amacı, uluslararası nitelikte kimlikli ve düzeyli bir ortam yaratmak, ülkemizde kuşaklararası kültürel bağı güçlendirmek, ortak çalışmanın kalıcı örneğini vermektir.

İlgi alanında ulusal ve uluslararası kuruluşların üyesi olan Prof.Dr.Metin Sözen'in çok sayıda makalesi dışındaki yayınlarının, yurt içinde ve yurt dışında ödül almış film çalışmalarının bir bölümü şunlardır:

Yayınlanmış Eserleri:

Anadolu Medreseleri, Selçuklu ve Beylikler Devri/Açık Medreseler (1970), Anadolu Kentleri (1971), Diyarbakır'da Türk Mimarisi/Turkish Architecture in Diyarbakır (1971), Anadolu Medreseleri, Selçuklu Beylikler Devri/Kapalı Medreseler/Bir Kısmı Ayakta Olan Medreseler/Kaynaklardan Bilinen Medreseler (1972), 50 Yılın Türk Mimarisi (M.Tapan ile 1973), Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan (Yöneten 1975), Turas-el-imare el Turkiyye vel-Mimar Sinan/Turkish Architecture and Architect Sinan/L'Architecture Turque et l'Architecte Sinan (1976), Türk Mimarlığının Tarihsel Gelişimi (1980), Anadolu'da Akkoyunlu Mimarisi (1981), Tarihsel Gelişimi İçinde Türk Sanatı (1983), The Evolution of Turkish Art and Architecture (1983-1987), Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı (1984), Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü (U.Tanyeli ile 1986) Sinan, Architect of Ages (1988, foto S.Güner) Arts in the Age of Sinan (1998, foto S.Güner) Mimar Sinan ve Tezkeret-ül Bünyan/Mimar Sinan and Tezkeret-ül Bünyan (Yöneten,1989), Devletin Evi Saray (1990), Anadolu'da Ev ve İnsan (C.Eruzun ile 1992), Anatolian Vernacular Houses (C.Eruzun ile 1992-1996), Kültürlerin Kesiştiği Ülke: Türkiye (Yöneten,1993) Turkey: Crossroads of Civilizations (Editör,1993)

Belgesel Yapımlar:

Anadolu'da Konutun öyküsü (1984), Kültürlerin Yeşerdiği Ülke: Türkiye (1984), Fırat Göl Olurken (10 bölüm, 1985-1986), Türk Mimarisi (4 bölüm, 1986), Karadeniz'den Çeşitlemeler (6 bölüm, 1986) Eski Evler Eski Ustalar (12 bölüm, 1987-1990) Bin Türlü Mavi Akar Boğaziçi'nden (5 bölüm, 1988), Suyla Gelen Kültür (8 bölüm,1988) Keçenin Teri (1988), Divandan Sandalyeye (1989), Dünya Durdukça/Mimar Sinan (6 bölümü 1989) Sinan'ın Anıları (1989), ... Ve Taşlar Tanıktır (1990), Ortak Geleceğimiz (1991), Zamana Açılan Yollar (4 bölümü 1992), Kontrastların Harmonisi (8 bölüm, 1992) Uygarlıklar Ülkesi Anadolu (36 bölüm, 1995), Korumanın Başkenti Safranbolu (1996).

Buğüne kadar yaptığınız çalışmalarınızı toplu biçimde sunuyoruz. Kültürel mirasın korunması açısından önemi açık bu girişimler arasında kurucusu olduğunuz ÇEKÜL VAKFI'nı nasıl tanımlıyorsunuz? ÇEKÜL'ün hedeflerine ve katettiği yola ilişkin neler söyleyebilirsiniz?

ÇEKÜL'ün temel hedefini 1990-1995 dönemi çalışmalarını içeren yayından bir alıntı yaparak açıklayayım. "En büyük dileğimiz, Türkiye'nin Kültürel Kimliği'nin önemine uygun oluşturulması, ortak çabaların yoğunlaştırılması, demokratikleşme sürecinin hızlandırılması, çevresel ve kültürel değerlerin dün - bugünü geleceği mutlu kılacak boyutta korunarak zenginleştirilmesidir. ÇEKÜL çevresinde yoğunlaşan, her kesimden, her yaş diliminden, her ulustan kişilerin ortak beklentisi, onurlu bir birey, onurlu bir Türkiyeli, onurlu bir dünyalı olarak, bugünü ve geleceği yaşanabilir kılmaktır." ÇEKÜL'ün amaçları doğrultusunda yoğun çaba gösterenler, öncelikle bugünkü gündemin değişmesini, "insan", "çevre", "kültür" ağırlıklı yeni bir gündemin ülkemizde egemen olmasını istemektedir. Dünyada özel bir doğal yapıya, tarihin gördüğü büyük uygarlıkların sonuçlarına sahip bir toprak parçasında, kimlikli bir birey olarak, gelecek kuşaklara onurlu bir gelecek bırakma çabasında olanlar da, bizler gibi bu gündemin gecikmeden hızla değişmesine çalışmaktadır. ÇEKÜL Vakfı bu düşünceleri yaşama geçirmek için kuşaklar arasındaki bağı kuracak, geleceği doğrularla donatacak birikimli-özverili-ilkeli, emeğini bu amaçlar için karşılıksız verecek "insan" değerlerine yöneldi. En büyük gücün bu olduğuna inanarak kuramsal çerçevesi iyi çizilmiş bir dizi tüm ülkeyi saran uygulamalara öncelik verdi. Kuşkusuz bu, 40 yıldır ortak çaba gösteren kişilerin deneyimleriyle oldu. Sanırım emeğin ve birikimin en büyük değer olduğunu gösteren bu girişimlerimiz ilerde daha iyi anlaşılacaktır. Sivilleşmek, demokratikleşmek için en zor, zaman alıcı yolu seçtik. Ölmeyecekmiş gibi davranıyor, tüm ilişkilerimizde sivil toplum örgütlerinin göstermesi gereken titizliğe özen gösteriyoruz. "Çevre" ve "kültür" başlıkları altında bir dizi uygulamalarımızla, 200 bin kişiyle bizlerden sonra da sürecek köklü bağlar kurduk. Türkiye'de ormansızlaşmayı önleme, erozyonla kuşaklar boyu sürecek bir savaşım alanı yaratmak için "92 Ormanları", "7 Ağaç Ormanları"yla İstanbul'da Kavacık, Şile, Kilyos, Heybeliada, bunun yanı sıra Bursa, Kıbrıs'ta yağmalanacak alanlara, su havzalarına, maden ocaklarına, yanmış alanlara, bilinçli, katılıma inanan kişi ve kurumlarla 1 milyon değişik türde ağaç diktik. Orman Bakanlığı'yla birlikte sürdürdüğümüz bu sabırlı çabalar "UNDP/Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı" tarafından da desteklenmeye değer bulundu. Özgün bir örnek olarak bu proje, dünyanın değişik ülkelerinde yaşayan insanlarımız, sivil toplum örgütlerinin de katılımıyla önemine uygun bir ilgi ve geniş bir ortam buldu. Yaygınlık sağladı. Bunun bir uzantısı olarak eğitim çalışmaları kapsamında Bizim Ülke Derneği'yle sürdürdüğümüz yaz okulları, gecekonduların yoğun olduğu bölgelerde 10 bin çocuğumuzu hedefleyen "çevre" ve "kültür" ağırlıklı programlarıyla, kente daha sağlıklı "hemşehriler" yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Geleceğe bilinçli bireyler bırakmayı hedeflemektedir. Bugünlerde ise, tüm Türkiye'ye ve dünyaya çağrı yaparak, GAP Bölgesi'nin "gerçek katılıma dayalı" ağaçlandırılmasını, yeni çıkan yasaların ilgili maddelerinde yer

alan eğitim gören çocuklarımızın ağaç dikmeleriyle ilgili hükmü, böylesi projelerle yaşama geçirmeyi, temel görevlerimizin parçası olarak görüyoruz. Kırk yıldır sürdürdüğümüz kültürel mirasın korunması yolundaki çabalarımız ise, Kastamonu, Bolu, Safranbolu, Bursa, Edirne, Kütahya, Muğla, İzmit, Urfa, Mardin, Diyarbakır ve diğer kentlerde de büyük bir hızla sürüyor. Vakfımızın tasarımdan uygulamaya, yerel örgütlenmeden tanıtıma uzanan bu çabalarını uzun uzun açıklamamın gereği yok. Bu kentlerdeki ömrümüzü alıp götürən çabalar, UNESCO başta olmak üzere gerekli ortamlarda cevap bulmasına karşın kendi elimizle kendi ülkemizin topraklarını, yeşilini, kültürel mirasını, kimliğini hızla tüketmekten bıkmadık, usanmadık. Oysa sivil toplum örgütü ÇEKÜL olarak bizler, bir yandan dünyaya bu kültürel kimliği önemi oranında tanıtmayı da yılgınlığa düşmeden sürdürüyoruz. Safranbolu, Bursa, Kastamonu kentleri başta olmak üzere üzerine eğildiğimiz kentleri bir dizi belgesel filmle kalıcı kılmak istiyoruz. Dünyaya dağıtılmak üzere bir bölümünü bitirdiğimiz bu etkinliklerle, kalıcı değerlerimizi, kalıcı bir biçimde tanıtmayı hedefliyoruz. Bütünleştirici çalışmalarımızın bir parçası olarak görüyoruz. Dışarda, içerde bu çabaların gördüğü ilginin eyleme, uygulamalara katkılarının önemli olduğu kanısındayız. Kısacası "bu topraklar bizim" diyoruz, "yanlışları da biz düzeltiriz" diyoruz, çocuklarımızla, büyüklerimizle birlikte eğiterek - eğitilerek ağaçlandırıyoruz, erozyonu bilinçli herkesi içine katarak önlemeye çalışıyoruz. Kentleri kamu-sivil, yerel-özel dayanışması içinde diri tutmayı, özlu özelliklerini kendine ve dünyaya tanıtmayı kaçınılmaz görev olarak değerlendiriyoruz. Tüm bu çabaları, kişileri aşan bir yöntemle genelleştirerek yapıyoruz.

En son çabalarınızın yoğunlaştığı yer olan "Kabataş Eğitim Vakfı Sabancı Kültür Sitesi" üzerine neler söyleyebilirsiniz?

27 Kasım 1995 günü açılan "Kabataş Eğitim Vakfı Sabancı Kültür Sitesi" ülkemiz açısından büyük önem taşımaktadır. Dünyada da örneği sayılı olan "Kabataş Kültür Merkezi" Kabataş Erkek Lisesi Eğitim Vakfı'nın önderliğinde ve yükümlülüğünde, Milli Eğitim Bakanlığı, VAKSA ve bu eğitim kurumuna gönül vermiş, bilim - kültür - sanatın bu ortamlarında egemen olmasını isteyen Kabataşlıların sürekli her türlü katkılarıyla yaşama geçirilebilmiştir. Burada herkesin emeği, herkesin özverili katkısının bulunması, bu düzeyde oluşmasının temel nedenidir. Onuru da, başarısı da kuşkusuz Kabataşlıların, ulusumuzun olacaktır. Temel hedefleri, süreci şöyle sıralayabiliriz: Bunlardan ilki, bitmiş, tükenmiş bir kültürel mirasın, Feriye Karakolu ve Zaptiye Koğuşları'nın, toprak ve suyun altında kalmış en küçük parçasının çağın bilimsel verilerine dayanarak yeniden yaşama kavuşturulmasıdır. 21.yüzyıla akarken kültürel kimliğin ne anlama geldiğinin halkımıza ve dünya halkına gösterilmeye çalışılmasıdır. Boğaziçi'nde saraylarla uzayıp giden bir kültürel bütünlüğün yeniden oluşturulması, yaşama geçirilmesiyle çok yönlü kullanıma gerekli olanağın sağlanmasıdır. İkincisi "çevre" ve "kültür" ağırlıklı ve öncelikli bir ortam yaratılarak, halkımızın ve dünya halkının bu ortamda birlikteliğinin güçlendirilmesidir. Her yaş dilimindeki insanı dünü bugüne, bugünü geleceğe bağlayan bir eğitim-uygulama

gündeminde birleştirecek, dünyadaki tüm yeniliklere kısa sürede ulaşmasına olanak vererek, gecikmişliği önlemektir. Üçüncüsü Beşiktaş'tan başlayarak, Boğaziçi'ne, İstanbul'a uzanan bir çizgide, kentin hemşehrilerine, yaşamın nasıl zenginleşmesi, boyutlanması gerektiğinin, İstanbul gibi bir dünya kültür kentinden kalkarak, yapılacak katkıların dünyada nasıl cevap bulacağıının, sınırlı da olsa kanıtlanmasıdır. Küreselleşen dünyanın yeni gündemine, büyüklüklerle, kalıcılıklarla ağırlığımızın konmasının sağlanmasıdır. Dördüncüsü, gençlerimize, dünya gençliğine, kültürel kimliğin, kültürel sürekliliğin, özverili, katılıma dayanan bir geleceğin yaratılmasında, çevre değerlerinden başlayan, kültüre ve sanata uzanan bir önceliğin yaşama sevincimiz olduğunun gösterilmesidir. Bugünü ve geleceği yönlendirecek, bugünü geleceğe taşıyacak gençlerin kültür ve sanatın incelikli, duyarlı, yaratıcı ortamından beslenmesine zemin hazırlamaktır. Kısacası, dünyaya uzanacak kitaplığından, sanatın ve kültürün her dalında eğitim yapacak birimlerine, dünyanın ve ülkemizin ünlü sanatçılarından, her ulustan çocuğun yaratılarına ortam hazırlayacak etkinliklere, "Kabataş Kültür Merkezi" varlığında yer verecek, bugünlere ulaşılmasına neden olan çok yönlü katılımı geleceğe güçlendirerek aktarmaya çalışacaktır. İnsanlar-toplumlar-dünya, gerçekleştirecek umutları diri tuttuğu, yanlışları az yaptığı oranda yaşar. Feriye Karakolu'ndan, Tekel Deposu'na, Kültür Merkezi'ne uzanan ortamda, umutlarımızın büyümesi, gerçekleşmesi, birlikteliğin sürekliliğe dönüşmesi hepimizin ortak dileğidir.

Sizce Türkiye'nin kültür mirasının korunmasına ilişkin politikası nedir? Bu politikayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu soruya tek başına cevap vermek isterdim. Çünkü içinde tartışmamız, açıklamamız gereken bir sürü temel nokta var. Bilindiği gibi, Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden, varlığının daha ilk gününden beri, bu ulusun kendini tanıması, tanıdığı oranda da kendini açıklaması için yoğun bir çaba içine girmiştir. Geçmiş-gününe-geleceğine bakış açısını değiştirmek, düşünce yapısını çağın gerekleriyle donatmak, dilini bu yapıyı açıklayacak düzeyde zenginleştirmek yolundaki bu çabalarda Anadolu'nun kültürel mirasına nasıl bakacağını da belirlemiş bulunmaktadır. Sürekli coğrafya değiştirmiş bir ulusun Anadolu'da yarattığı kültürün araştırılması, korunması, geleceğe güçlü aktarılması iki yönlü çabayı gerektirmektedir. Birincisi, uzun zaman dilimi içinde bulunduğu geniş coğrafyalarda ürettiği kültürün temel öğelerini, temel değerlerini göz önüne alarak evriminin, gelişme çizgisinin içinde-özel koşulları da göz ardı etmeden-değerlendirilmesidir. İkincisi, bunun Anadolu kültürüyle buluşmasıyla birlikte kazandığı yeni değerleri sağlıklı irdeleyerek geniş coğrafyalara Anadolu odaklı yaygınlaştırılmasıyla bu büyük sürekliliğin bulunduğu yeni kültürleri de dikkate alarak çağdaş yöntemlerle yorumlanmasıdır. Kısacası çeşitliliğe-bütünlülüğe dayalı bu büyük kültürel mirası onu oluşturan koşullara uygun araştırmak, korumak, değerlendirmek. Çağdışı yöntemlerle, siyasal zorlamalarla, oluşma nedenleri dışında tartışmamak. Özellikle 1950 sonrası gelişmelerle gelinen nokta, bu tür yöntemlerle kültürel kimliğin sağlıklı belirlenmesine olanak

tanınmamış olmasından doğan karmaşadır. Tüm özgün varlıkların hızla yitirilmesidir. Böylesi büyük bir kaynağın, kültürel birikimin yok edilmesidir. Birikimlerini, özlü değerlerini bu birikimin inceliği ve doğruluğu oranında tartışmayan, bunu halkını birbirine bağlayan geleceği yaratmada en güçlü dayanak olarak görmeyen bir yönetim, nasıl doğruları ülkemizde egemen kılar. Bunu en büyük siyasal bilinç noktası olarak görür. Böyle bir ortam ülkemizde egemen olsaydı bizler bu özgün çevresel-kültürel değerleri "korumak" gibi bir sözcükle açıklamazdık. Korurduk.

Çevre ve doğaya ilişkin yürütülen çalışmalar ya da kurumlaşmalar doğru hedeflere yöneliyor mu? Çevre politikalarının eksikliği nelerdir?

Doğru hedeflere yönelmek için doğru yöntemler, doğru uygulamalar gerekir. 1923'den bugüne uzanan geçmişteki temel özelliği kısaca belirttim. Bizlere bırakılan bu coğrafyanın altında ve üstündeki doğal ve kültürel mirasın geldiği nokta ortada. Dünyadaki yanlışlarla birlikte bizlerin yoğun yanlışları birleştirildiğinde, Türkiye özel bir noktada duruyor. Tartışan, açık bir düzeni egemen kılan, eğitimine özen gösteren bir toplumda bilinçlenme hızı doğal ve kültürel mirasın korunmasını, değerlendirilmesini kolaylaştırır. Nüfusun da hızla büyüdüğü düşünüldüğünde, bu konudaki çalışmalar, kurumlaşmalar hep gelişmenin gerisinde kalmaktadır. Oysa değindiğim gibi özel bir çevrede, dünya uygarlıklarının oluştuğu topraklarda oturuyoruz. Sorumluluklarımız, kendimiz, dünya, bugün ve yarın için. Ama tüm önlemler, çabalar, hızlı yanlışların verdiği sıkıntılarla ortaya çıkıyor. Kısacası yanlışlar, artık dayanılmaz olduğu için örgütlenme, doğruları arayan çabalar yeşermeye, çoğalmaya başlıyor. Yanlışların hızı büyük, yerine konması olanaksız olduğu için, iyileştirme girişimleri sınırlı kalıyor. Sivil toplum örgütleri, gönüllü kuruluşlar, aklınıza gelen tüm diğer başlıklar altında özverili çaba gösterenler, büyük yanlışlar, büyük engellerle karşı karşıyalar. Ama gene de yol alıyorlar. İlkeli kalmaya çalışıyorlar. Ancak ÇEKÜL Vakfı'nın sürekli sıcak tutmaya çalıştığı "ÜlkeBölge Boyutunda Planlama Uygulama Çalışmaları"nı hızla başlatmamız gerekiyor. Ülkeye bütün bakarak, dünyanın içinden bakarak, neyi, nerede, niçin, kimlerle yapacağımızı artık belirlememizin zamanı geldi, belki geçiyor. Bu konuda kamu-sivil, yerel-özel tüm güç odaklarının bu toprakları yeniden öncelikleriyle araştırmaya, uygulamaya almaları, buna uygun yeni bir örgütlenmeyi gerçekleştirmeleri gün geçirilmeden yapılması gereken işlerin başında gelmektedir. Yoksa "bu topraklar bizim" demek güçleşmektedir. Üstelik Anayasa'dan başlayarak bunu tümüyle gözden geçirmenin onurlu bir ulus için gerekliliğini en çok tartıştığımız günleri yaşıyoruz. Ben, umutsuzluk aşılardan kireçlenmiş noktaları bilerek dayanışmaya dayalı yeni bir örgütlenmenin çok güç olmadığına inanıyorum. Ben bu konuda ikinci bir Kurtuluş Savaşı'nı gerekli görüyorum.

Metin Sözen deyince aklınıza ne geliyor? Metin Sözen yaşamı buğüne dek neyin savaşını verdi?

60 yaşındayım, bana böyle soruyu ilk kez siz soruyorsunuz. Sorunuzun ilk bölümüne vereceğim cevap belki benim de kendime vermek istemediğim bir cevap. Bu tür çabalar içindeki kişiler arasında en yalın yaşayanlardan biriyim. Bunu yakın çevrem iyi bilir. Yoğun, yorucu, gergin geçen yıllarda aileme ve kendime ayırdığım zaman o kadar sınırlı. Hem kendime, hem aileme hep güçlükler yarattım. "Ülkemde eğriler doğrulara dönüşsün" diye sürekli çaba gösterdim. "Sayılarımız çoğalsın, örgütlü düşünenlerimiz güçlü olsun" diye emek verdiğimiz kişiler görünür biçimde çoğalırken, kendimi dünden daha yalnız hissediyorum. Bunu söylemekten de utanıyorum. Çünkü bana büyük bir gelişki gibi gözüküyor. Bazen öyle sorular, öyle davranışlarla karşılaşıyorum ki değer ölçülerinin, yurtseverliğin hangi sulara gezindiğini anlamakta zorlanıyorum. İnsanların ilkeli yaşamalarının bedelinin bu kadar büyüdüğü hiç görülmemişti. Kendimi düşünüyorum. Öğrendiğim kadarını aktardım, düşündüğüm kadarını yazdım. gücümün uzandığı kadar çevreme destek verdim. Herkes herşeyini kolaylıkla benden isteyebildi, ben "kendim için" kimseden üzüntüler, sıkıntılarla geçen günlerde bir şey istemedim. Kimse de sormadı. Çünkü öyle alıştırmıştım. Öyle olsun istemiştim. Kızdığım zaman çalıştığım yerin duvarlarına aklıma gelen düşüncelerimi yazdırırım. Duvarda en uzun kalanı "Gelişmişlik ben'den biz'e geçebilmektir" sözü. "Ben" adına şimdi düşünmeye başladım. İkel sıkıntılarla uğraşmasaydım belki çok daha kalıcı sonuçlara ulaşabilirdik. Neyin savaşını verdiğimi soruyorsunuz. Onurlu bir ulusun, onurlu bir bireyi olma savaşı verdim. "Bu topraklar özeldir" dedim. "Bu büyük birikim bugünü ve yarını güçlü kılacaktır" dedim. "Bu topraklara, bu insanlara, bu köklü birikime bu kadar kötülük edilemez" dedim. "Ülkemizin çevresel ve kültürel kimliğini diri tutarsak, küreselleşen dünyada gündem oluşturacak güce ulaşırız" dedim. Tüm bu değerlerle birlikte örgütlenme umudunu taşıdım. Dileklerim, umutlarım bu kadar "masum", bu kadar bu topraklarla ilgili.

Bu mücadeleden galip çıkılacağına -hem toplum hem mücadele edenler- açısından inanıyor musunuz?

İnanmasam yaşanır mı? Bizler umutsuzluk aşılama, sürekli eleştirip üretmeme olanağına sahip değiliz. Kendime bile söylemek istemediğim bazı düşüncelerime bakarak yanlış anlamalara yol açmayalım. Beni üzen ülkemde doğruların büyük yanlışlardan sonra anlaşılması. Örgütlenmenin hızının yanlışlar somutlanınca artması. Ama değişik kurumlar ve ÇEKÜL çatısı altında ürettiklerimizi sıraladığımızda, kötülüklerin içinden nelerin yeşerdiğini hemen görürsünüz. Çünkü sürekli söylüyorum: Türkiye'de ilkeli insanlar vardır. Bilim-kültür-sanat-siyaset alanında bugünü yarına taşıyacak insanların varlığı eğriyi doğrudan ayıracaktır. Çünkü bunun ucu sayısal değildir. Niteliğe ve inanca dayalı yeni örgütlenmeler, uygulamaya dönük doğrularla birleşirse, bakın Türkiye'de umutsuzluk rüzgarı estirenler hemen nasıl dönecekler, zoru zorlayanların yanında yer almaya çalışacaklardır. Halkımız düşündüğü kadarını yaşama geçirenlerden, somut örnek verenlerden hoşlanır. Bizlere doğrulara dayalı somut örnekleri çoğaltmak, onlara süreklilik kazandırmak kalıyor. Yeni bir gündem oluşturmak kalıyor...

Dr. Metin Sözen'in yayın ve araştırmaları

A. YAYINLAR

I. Kitaplar

- a. Anadolu Kentleri, İst. 1971.
- b. Diyarbakır'da Türk Mimarisi, İst. 1971.
- c. Anadolu Medreseleri, İst. 1972, c. II.
- d. Anadolu Medreseleri (Basılacak), c.III.
- e. Anadolu'nun Kenti İstanbul (Basılacak).
- f. ^{Doğu} Anadolu'da Bir Bölge Araştırması I : Afşin, Elbistan, Balaban, Darende, Keban, Mollakent, Ulukale, Hüseyinlik, Çemişgezek ve Çevresinde Türk Eserleri (Basılacak).

II. Makaleler

- a. "Bitlis", TOK Bülteni, İst. 1971, sayı 29/308, s. 6-11.
- b. "Eine Mochee von Seltenem type in Anatolia: Die Şeyh Fethullah Mochee in Gaziantep", Anatolica, no. III, s. 177-187.
- c. "Çemişgezek'de Türk Eserleri ve Yelmaniye Camisi", Sanat Tarihi Yıllığı, İst. 1971, sayı IV, s. 29-47.
- d. "Köyde Bir Duvar Resmi", Türkiyemiz, İst. 1971, sayı VI, s. 31-32.

III. Radio Yayınları

- a. "Anıtları ve Öyküleriyle İstanbul", Türkiye Radyoları, 1970/1971.

B. KONFERANSLAR

- a. "Some Important Monuments From The Turkish Period in Diyarbakır", IV. International Congress on Turkish Arts, Aix-en Provence-France, 1971.
- b. "Güney-Doğu Anadolu'da Türk Mimarisi", ^{İstanbul} TOK Merkezi, 14.Ocak.1972.
- c. "Doğu ve Güney-Doğu Anadolu'daki Türk Mimarisinin Önemi", Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul 6.Nisan.1972.

C. ARAŞTIRMALAR

- a. Anadolu'da Akkoyunlular ve Karakoyunlular Devri Mimarisi, Bu araştırma tamamlanmış, Osmanlılar Mimarisi ile ilişkileri kısmı kalmıştır.
- b. Osmanlı Dini Mimarisinde Merkezi Bir Yapı Denemesi, Osmanlı mimarisinde ortaya çıkan bir cami tipinin bütün örnekleri toplanmış, bir tipolojik gelişim denemesi yapılmıştır.
- c. Artukoçullarından Sultan Mahmut'un Eserleri ve Mimarları, Araştırma devam etmektedir.
- d. Tek Kubbeli Camiler İçinde Özel Bir Grup, Araştırma devam etmektedir.
- e. Cumhuriyet Döneminde Mimarisi
- f. Karavankulları Bölgesi Mimarisi
- g. Mimar Saray (S) Çorum ve Çevresindeki Türk Mimarisi

Dr. Metin SÖZEN'in Çalışma ve Yayınlari

1. Kitaplar:

- a. Anadolu Kentleri, İst. 1971.
- b. Anadolu Medreseleri, İst. 1972, c.II.
- c. Diivarbakır'da Türk Mimarisi, İst. 1971.

2. Makaleler:

- a. "Hacı Hanza'daki Türk Eserleri", Anadolu Sanatı Araştırmaları, İst. 1970, sayı II, s. 113-133.
- b. "Bitlis", TTOK Belleteni, İst 1971, sayı 29/308, s. 6-11.
- c. "Eine Mechee von Seltenem typd in Anatolia: Die Şeyh Fethullah Mechee in Gaziantep", Anatolica, no. III, s. 177-187.
- d. "Çemişgezek'de Türk Eserleri ve Yelmaniye Camisi", Sanat Tarihi Yıllığı, İst. 1971, sayı IV, s. 29-47.
- e. "Köyde Bir Duvar Resmi", Türkiyemiz, İst. 1971, sayı VI, s. 31-32.

3. Çalışmalar:

- a. Anadolu'da Akkoynlular ve Karakoyunlular Devri Mimarisi, Bu çalışma tamamlanmış, Akkoynlu ve Karakoyunlu devri yapılarının genel özellikleri kısmına gelmiştir.
- b. Osmanlı Dini Mimarisinde Merkezi Bir Yapı Denemesi, Osmanlı mimarisinde ortaya çıkan bir cami tipinin bütün örnekleri toplanmış, bir tipolojik gelişim denemesi yapılmıştır.
- c. Doğu Anadolu'da Bir Bölge Araştırması I: Afsin, Elbistan, Balaban, Darende, Keban, Mollakent, Ulukale, Hüseyinik, Çemişgezek ve Çevresindeki Eserler, Bu merkezlerde çıkan bütün yapılar ayrıntılı olarak çalışılmış ve araştırma tamamlanmıştır.

7a Books :1 Anadolu Medreseleri, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İst. 1970.

X2 Anadolu Kentleri, Doku Yayınevi, İst. 1971.

X3 Anadolu Medreseleri, İ.Ü. Mim. Fak., c. II, İst. 1971.

X4 Diyarbakır'da Türk Mimarisi, Diyarbakır'ı Tanıtma ve Turizm Derneği, İst. 1971. *İst. 1972*

Hazır olup yayını bekleyenler :1 Anadolu Medreseleri, Cilt III.

X5 Doğu Anadolu'da Bir Bölge Araştırması : Afşin, Elbistan, Balaban, Darende, Keban, Mollakent, Ulukale, Fatmalı, Habusu, Hüseynik, Çemişgezek ve Çevresindeki Mimarlık Eserleri, İst. 1972.

Malzemesi hazır olup yazılacaklar :1 Anadolu'da Akkoyunlular Devri

Mimarisi
2 Diyarbakır Çevresinde Türk Mimarisi
3 Osmanlı Dini Mimarisinde Merkezî Bir Yapı Denemesi (Çevreli)

3 Urfa'da Türk Mimarisi
- İslam

7b Makaleler: "Oba Pazarı Çevresi ve Oba Medresesi", Sanat Tarihi Yıllığı I, İst. 1965, s. 143-155.

X "Anadolu'da Eyvan Tipi Türbeler", Anadolu Sanatı Araştırmaları I, İst. 1968, s. 167-210. (The Iwan Type Türbes in Anatolia)

X "Sairin Bursası", Türkiyemiz, İst. 1970, sayı 2, s. 21-27.

X "Hacı Hamza'daki Türk Eserleri", Anadolu Sanatı Araştırmaları II, İst. 1970, s. 113-133. (Turkish Monuments in Hacı Hamza)

X "Keban'da Türk Eserleri", TTOK Belleteni, İst. 1970, sayı 27/306, s. 11-17.

X "Bitlis", TTOK Belleteni, İst. 1971, sayı 29/308, s. 6-11.

X "Eine Moschee von Seltenem type in Anatolien: Die Şeyh Fethullah ~~Moschee~~ Moschee in Gaziantep", Anatolica, no. III, 1969/1970, s. 177-187, pl. XIII-XV.

X "Çemişgezek'de Türk Eserleri ve Yelmaniye Camisi", Sanat Tarihi Yıllığı IV, İst. 1971, s. Ara'dan sorulacak

X ~~Köyde Bir Duvar Resmi~~ "Hüseynik Köyü'nde Bir Duvar Resmi", Türkiyemiz, İst. 1971, (Basılıyor).

Hazır olup yayını bekleyenler :1. Artuk oğullarından Sultan Ashmunt'un Eserleri ve Mimarları

2. Dnyar bahur - Genç Yolunda IV. Murat'ın
Kerem sarayı

3. Eğil 1 de Teyze Camii

4. Dnyar bahur'da Iğire, Bir Nöbe:
İskender Para Türbeni

5. Çarınca' Çermik'de, Ulu Camii

Mutkeğullan Devri'nden kalma

- Ansiklopedi Maddeleri:** 1 X Cumhuriyet Ansiklopedisi,
Türk Mimarisi ve Sanatı, ^{İslam} ~~kk~~ ile ilgili Maddeler.
- 2 X Meydan-Larcousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedisi,
Türk Mimarisi ve Sanatı ile ilgili Maddeler
- c → Değişik yerlerde Türk Kültürü konusunda konferanslar verilmiştir.
- "Diyarbakır'da Başlı Önemli Yapılar", IV. Enternasyonal Türk Sanatları Kongresi, ^{ve} Tebliği Aix en Provence / France
- d Radyo: "Uygarlık Yolunda İnsan", Türkiye Radyoları, 1966/1977, Yarım saatlik ~~Haftalık~~ program, (Avrupa, İslam, Türk Sanatları ~~ve~~ Konusunda)
- X "Kentten Kente", 1968/1969, ^{Türkiye Radyolarında} 20 dakikalık ~~22~~ haftalık program, ³⁵ haftalık program.
- X "Anıtları ve Öyküleriyle İstanbul 1970/1971, 20 dakikalık, ³⁵ haftalık program, ~~33~~ program.
- Televizyon X "Saraylar", Türkiye Televizyonu, ~~1972~~ Nisan ~~ayında yayınlanıyor~~ (Çekim yapılıyor)
- X "İstanbul Anıtları", 1972 ~~(Hazırlanıyor)~~ (Çekim yapılıyor).
- ~~xx~~ Gazeteler Cumhuriyet, Akşam, Milliyet Gazetelerine çeşitli konularda yazılar.

- e → 1 X "Anadolu'da Akkoyunlular Devri Mimarisi"
- X 4 "Osmanlı Dini Mimarisinde Merkezi Bir Yapı Denemesi (doğruluk çalışmaları)"
- 2 X "Diyarbakır Çevresindeki Türk Mimarisi"
- 3 X "Urfa'da Türk Mimarisi." ^{İslam} ^{veya tamamlanmış} ^{malita} ^{olarak}
- Yukarıda adı verilen malzemesi ~~tamamlanmış~~ tamamlanmış, fakat yayın olanakları olmadığından beklediğim bu çalışmaların dışında, üç cilt halinde basılan "Anadolu Medreseleri" ve "Diyarbakır'da Türk Mimarisi" adlı kitaplarımı, Arit'in basmasını dilemekteyim.

1 X "Anadolu'da Akkoyunlular Devri Mimarisi": Doğu ve Güney-doğu Anadolu'da egemen olmuş, uzun yıllar Osmanlılarla yakın ilişkileri bulunan Akkoyunluların mimarlık eserleri bugüne dek özel bir araştırma konusu olmamıştır. Plan ve süsleme açısından büyük önem taşıyan, Osmanlı mimarisinin ~~bazı yapıları~~ ~~bazı noktalar~~ bazı noktalar da etkilediği anlaşılan Akkoyunlular Devri Mimarisini incelemeyen Anadolu'da Türk Mimarisinin gelişimi açıklıkla belirtilemez. Bu yönden Akkoyunlular

mimarisi önem taşımaktadır. Anadolu'da gelişen Türk Mimarisi'nin açıklıkla anlaşılabilmesi için Akkoyunlular Devri mimarisinin bütün ürünleri teker teker incelenmesi gerekir. ^{Bu çalışmayla} Akkoyunlular Devri'nden kalan bütün yapıları ~~incelenmektedir~~ incelemekte, değerlendirilmekte, Osmanlı mimarisiyle ilişkileri belirtilmektedir.

Osmanlı Mimarisi Osmanlı Dini Mimarisinde Merkezi Bir Yapı Denemesi:

Saya İncele ve Etki

Dört ayağa oturan Ortada bir kubbe, dört yanında dört yarım kubbe, köşelerde küçük dört kubbenin yer aldığı bir örtü sisteminin görüldüğü camileri ~~incelenmiştir~~ ~~bu çalışmada konu edilmiştir~~. Bugüne kadar İstanbul'da Şehzade, Sultan Ahmet, Yeni Cami, Yeni Fatih Camisi ve diğer bazı örnekler dışında ^{Yeni} ~~diğer~~ pek bilinmiyordu. ^{Yeni} ~~diğer~~ araştırmalar ^{bu} ~~diğer~~ yapıların ^{sonunda} ~~ancak~~ olduğu ön örnek niteliği taşıyan ^{bu} ~~diğer~~ yapıların ^{ortaya} ~~ortaya~~ konması Osmanlı İmparatorluğu sınırları içindeki bu tip yapıların tümünü içine alan bu ^{bu} ~~diğer~~ çalışmada, bir belirli tipin gelişmesi bütün ayrıntılarıyla ~~verilmiştir~~. Kendi içindeki değişimi ~~ortaya~~ ^{amaç edinilmiştir} ~~ortaya~~ konmuştur. ~~XXX~~ ~~Ek~~ Ek

2 Diyarbakır Çevresindeki Türk Mimarisi: Çalışmanın ilk bölümü Diyarbakır'da Türk Mimarisi" adıyla yayınlandı. Çalışmanın amacı, ise, birçok özelliklerin toplandığı, geleneksel bir mimarinin kuvvetle yaşadığı Diyarbakır bölgesindeki bütün yapılarıyla tümüyle ~~incelenmektedir~~ ^{incelenmektedir}. ~~Birçok~~ ~~çalışma~~ koşullarının güç olduğu bu bölgede, çevre yapıları ~~ikinci~~ bir kitap konusu olarak düşünülmüş, bir kısım yerler ~~çalışılmıştır~~ ^{çalışılmıştır}. Ancak bir kez daha gözden geçirilip, yazılması gerekmektedir. Ancak ondan sonra, bir bölge araştırmasının bir bölümü ortaya çıkmış olacaktır.

3 Urfa'da Türk Mimarisi: Diyarbakır ile başlayan ^{ve} Güney-doğu Anadolu'da Türk Mimarisi gibi bir bölgeyi içine alacak çalışmanın bir bölümü de "Urfa'da Türk Mimarisi"dir. Daha çok islâm öncesi yapıları ayrıntılı ^{olarak} ~~olarak~~ incelenen Urfa'nın, bu çalışmayla bütünü elden geçirilmiş olacağı ve Güney-doğu Anadolu'nun önemli bir kısmı tamamlanacaktır. Bugüne kadar ancak camiler bölümü tamamlanmış, diğer yapılar çalışılmaktadır.

8. Doktora.

9. Sınırları geniş tutulmuş bir çalışmanın, hızlanmasını ve tamamlanabilmesini sağladı.

10. Türkiye'de son yıllarda değişik alanlarda ilginç çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların gerektiği sürede bitmesi ve gün ışığına çıkması için en büyük engel maddi olanakların zayıf olmasıdır. Ayrıca çalışma bittikten sonra, uzun süre basım için beklemekte, çalışmanın bir süre sonra devamlı değiştirilmesi gerekmektedir. Bu açıdan Türkiye'de bu ² ~~anda~~ yapılan orijinal araştırmaların yapılmasını desteklemek, sonuçlarını

4

n kısa süre içinde basılmasını sağlamak, bunlardan
araştırmacıların yararlanmasını sağlamak için yararlanmasına yol açmaktır. Çünkü
Örneğin "Diyarbakır'da Türk Mimarisini" adlı kitabım 1967 yılında basıma
verilmiş, ~~Basım Yayın ve Turizm Bakanlığınca~~ çeşitli
nedenlerle bastırılmamış ancak 1971 yılında bastırabilmiştir.
~~Kısa sürede yayın konusunda~~ Bu sürede bu konuda yararlanacaklara
gerekli olanak tanınmamış, ben de ~~devamlı~~ kitabı devamlı değiştirmek
zorunda kaldım. Bu ~~süre~~ süre içinde de ~~bu~~ Diyarbakır çevresinde ~~bu~~ içine alan ikinci
çalışmam geçikti.

(BOTTI)

EK

XXX ~~Bu~~ ~~araştırma~~ ~~çalışması~~ ~~olarak~~ Plan ve kesitleri, fotoğrafları ve
arsiv ~~materyalleri~~ ^{belgeler} tamamlanmış olan bu çalışmanın yazımına başlanmıştır. X
1956 yılından beri ~~topladığı~~ ^{malzemenin} ~~ve~~ değerlendirilmesi ve ~~diğer~~
bölge araştırmalarının yazılması ve bastırılması için ~~üniversitedeki~~
~~dersler ve diğer görevler~~ yüzünden, ¹⁹⁷¹ bu çalışma devamlı gecikmektedir.
~~Maddi ve zaman olanağını düzene sokmam gerekmektedir. Ancak endan~~
~~sonra doçentlik çalışmamı vermediği düşünmekteyim.~~

Bunun bir medeni birim bu araştırmaların
kendisi medeni olanaklarla yapma
zamanı içinde olmaktadır. Türkiye'de
feyden, malzemenin kadar araştırma
olanaklarının ~~medeni olanakları~~ ^{Stemir ekvili için feyde} zorluğunda
belli ~~dur.~~ ~~Arşiv~~ ~~Çalışmalar~~ ~~başlatılmamış~~
~~ancak~~ kurumlar ~~yalnızla~~ ~~elverişli~~,
bu da uzun süre ~~fevricen~~ ~~geçmektedir.~~
Herşey bir yığın ~~ambur~~ ~~ydular~~
fethi bir dönemde, bu tür ~~engellerin~~
ardından kendi olanaklarını ~~ruinde~~
imkân az ~~gibidir.~~ Bu tür ~~engellerin~~
yanında bir ~~araştırmanın~~ ~~bir~~ ~~görevi~~ ~~bir~~
~~süre~~ ~~top~~ ~~belirli~~ ~~bir~~ ~~süre~~ ~~çalıştır~~
~~konulara~~ ~~göster~~ ~~şekilde~~ ~~göster~~ ~~şekilde~~
~~Diğer~~ ~~bir~~ ~~bu~~ ~~çalışmalar~~ ~~ve~~ ~~diğer~~ ~~olarak~~

företärenden mig. Olsun uzak, bir çalyua
etlandur. ~~Doğte bir etlandur~~ Sunurlem
cob şuriz olan doktora teyzinde aldugu
şiri sa bu şur çalymalanda da
AKUT bu ayurı şuriz fetteceğurü
unamur.

Prof.Dr.METİN SÖZEN

Doğum yeri ve yılı: Elazığ,24.05.1937

Adres:

TBMM KÜLTÜR VE SANAT DANIŞMANI

Dolmabahçe Sarayı
Beşiktaş, 80680, İSTANBUL
TLF: (1) 259 45 59 ; 259 70 29

İTÜ, İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Mimarlık Tarihi Ana Bilim Dalı
Öğretim Üyesi
Taksim, 80090, İSTANBUL
TLF : (1) 243 31 00

ÇEKÜL,

ÇEVRE VE KÜLTÜR DEĞERLERİNİ KORUMA VE TANITMA VAKFI

Yönetim Kurulu Başkanı
İstiklal Cad. 87/6 Lale Han Kat:5
Beyoğlu, 80060, İSTANBUL
TLF: (1) 251 54 44 Faks: (1) 251 54 45

EĞİTİM :

İlk ve orta eğitimini Anadolu'nun değişik kentlerinde sürdürdü. 1960 yılında, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl, " Türk-İslam Sanatı Kürsüsü"ne asistan oldu. 1967 yılında "Anadolu'da Medrese Mimarisinin Gelişmesi" konulu doktorasını tamamladı. Daha sonra, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi ve Röleve Kürsüsü'ne geçti. 30 Eylül 1968-30 Eylül 1970 tarihleri arasında askerliğini yapıp eski görevine döndü. 24 Kasım 1972'de Üniversite Doçentliğine, 5 Kasım 1979 tarihinde ise, Üniversite Profesörlüğüne yükseldi. Halen, İTÜ-Mimarlık Fakültesi öğretim üyesidir.

YAYINLANMIŞ ESERLER :

1. Anadolu Medreseleri,
Selçuklu ve Beylikler Devri/
Açık Medreseler
(1970)
2. Anadolu Kentleri
(1971)
3. Diyarbakır'da Türk Mimarisi
Turkish Architecture in Diyarbakır
(1971)
4. Anadolu Medreseleri
Selçuklu ve Beylikler Devri
Kapalı Medreseler/Bir Kısmı Ayakta
Olan Medreseler/Kaynaklardan
Bilinen Medreseler
(1972)
5. 50 Yılın Türk Mimarisi
(M. Tapan ile)
(1973)
6. Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan
(Yöneten)
(1975)
7. Turas El-imare el-Turkiyye vel-Mi'mar Sinan
Turkish Architecture and architect Sinan
L'Architecture Turque et l'Architecte Sinan
(1976)
8. Türk Mimarlığının Tarihsel Gelişimi
(1980)
9. Anadolu'da Akkoyunlu Mimarisi
(1981)

10.Tarihsel Gelişimi İçinde Türk Sanatı
(1983)

11.The Evolution of Turkish Art and Architecture
(1983, 1987)

12.Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı
(1984)

13.Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü
(U.Tanyeli ile)
(1986)

14.Sinan, Architect of Ages
(1988)

15.Arts in The Age of Sinan
(1988)

16.Mimar Sinan ve Tezküret-ül-Bünyan
Mimar Sinan and Tezküret-ül-Bünyan
(Yöneten)
(1989)

17.Devletin Evi Saray
(1990)

BELGESEL YAPIMLAR :

1. Anadolu'da Konutun Öyküsü
(1984)
2. Kùltürlerin Yeşerdiği Ülke : TÜRKİYE
(1984)
3. Fırat Göl Olurken
(10 bölümlük belgesel dizi)
(1985-1986)
4. Türk Mimarisi
(4 bölümlük belgesel dizi)
(1986)
5. Karadenizden Çeşitlemeler
(6 bölümlük belgesel dizi)
(1986)
6. Eski Evler Eski Ustalar
(12 bölümlük belgesel dizi)
(1987-1990)
7. Bin Türlü Mavi Akar Boğaziçi'nden
(5 Bölümlük belgesel dizi)
(1987)
8. Keçenin Teri
(1988)
9. Dünya Durdukça - Mimar Sinan
(6 bölümlük belgesel dizi)
(1989)

10. Divandan Sandalyeye
(1989)
11. Sinan'ın Anıları
(1989)
12. ...Ve Taşlar Tanıktır
(1990)
13. Ortak Geleceğimiz
(1991)
14. Zamana Açılan Yollar
(4 bölümlük belgesel dizi)
(1992)
15. Kontrastların Harmonisi
(8 Bölümlük belgesel dizi)
(1992)
16. Anadolu Uygarlıkları
(24 bölümlük belgesel dizi)
(Yayına hazırlanıyor)

Prof. Dr. Metin SÖZEN' in Özgeçmişi

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Metin SÖZEN, Türkiye'deki doğal, tarihsel ve kültürel mirasın korunması, değerlendirilmesi ve tanıtılması amacıyla yoğun çaba gösteren bir bilim ve uygulama adamıdır. Çalışmaları kapsamında değişik dillerde yayımlanmış kitaplar, makaleler, belgesel filmler, radyo-televizyon programları ve Safranbolu, Bursa, Kütahya, İstanbul başta olmak üzere değişik ölçekte yerleşme birimlerinden **Tarihi Kentler Birliği**'nin kurulmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bağlı Milli Saraylar'ın yeniden yapılanmasına uzanan çizgide gerçekleştirdiği çeşitli uygulamaları bulunmaktadır.

Türk sanatının gelişimi, bölgesel özellikleri konusunda derinlemesine araştırmalar yapan Prof. Dr. Metin Sözen, bir yandan da başta Mimar Sinan olmak üzere, geçmişin önemli yaratıcılarını dönemlerinin siyasal-toplumsal-ekonomik-kültürel yapısı içinde değerlendirmeye yönelik bir dizi araştırmayı da sürdürmekte, Anadolu kentlerini yine benzer doğrultuda ele almaktadır.

Türkiye'de **çevre ve kültür** öncelikli-ağırlıklı, **kent-havza-bölge-ülke ölçeğinde tasarım ve uygulama çalışmaları** yapılması, ivedilikle yaşama geçirilmesi yolundaki girişimleri ise, gerçekleşmek üzeredir. Kültürel mirasın inanılmaz biçimde kimlik yitirliğini dikkate alarak, bu boşluğu doldurmak amacıyla, eğitim kurumlarında değişik düzeylerde yaptırdığı araştırmalar ve tez çalışmaları, böylesi çabalara artık ulaşılması güç kaynak oluşturmaktadır.

Bu girişimlere koşut, TBMM Başkanlığı Kültür ve Sanat Danışmanı, Bilim ve Değerlendirme Kurulu Başkanı olarak 1984 yılından bugüne, Dolmabahçe, Beylerbeyi, Yıldız saraylarında, Aynalıkavak, Küçüksu, İhlamur, Beykoz, Maslak kasırlarında ve Yalova Atatürk köşklerinde onarım, değerlendirme, bilimsel araştırma ve tanıtım çalışmalarını yöneten ve bu ortamları her alanda birikimli kişilerin katkılarına açan Prof. Dr. Metin Sözen'in ulaştığı sonuçlar, kısa sürede ulusal ve uluslararası boyutlarda büyük ilgi gördü, **TBMM Başkanlığı Üstün Hizmet Ödülü, Ağa Han Mimarlık Ödülü** başta olmak üzere değişik nitelikte değerlendirmelere neden oldu.

Kültür mirasının korunması, geleceğe özelliklerine uygun aktarılmasıyla ilgili olarak, **Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları**'nda denediği yeni yöntemler, başta uzun yıllar birlikte çaba gösterdiği yerel yönetimlerde, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında güçlü bir işbirliğine yönelmesine, yerleşme yerlerinin bütünüyle değerlendirilmesine, **kültürel kimlik, kültürel süreklilik** gibi kavramların bu ortamlarda daha sağlıklı tartışılmasına olanak sağladı.

Böylesi tartışmaların çok yönlü, çok boyutlu bir ortama kavuşması amacıyla başlatılan, toplumumuzun yaşamında etkileri görülen **Taksim Toplantıları**'nin oluşturulması, geleneğe dönüştürülmesi aşamalarında sürekli katkılarda bulundu. Çevresel-kültürel-siyasal ortamın iyileştirilmesi açısından sivil toplum örgütlerinin ağırlığının giderek artırılması yönünde de sürekli çaba gösteren Prof. Dr. Metin Sözen, öncelikle özgün özelliklerini koruyan yerleşme yerlerinde, değişik kurum-kuruluş-kişilerle, özel koşulları dikkate alan yeni örgütlenmelere ortam hazırladı. Kent bütünü'nün veya parçalarının tüm birimleriyle geleceğe aktarılması yolunda **kamu-yerel-sivil-özel** birlikteliğine dayalı somut örnekler vermeye çalıştı. Son yıllarda ise, bu girişimler çok yönlü bir biçimde yaygınlaşmaya, aralarında dayanışma ortamları yaratılmaya, Türkiye'nin hemen hemen her bölgesinde **YAP / Yaşatma Projeleri** adı altında umut verici örneklerin sayısı hızla çoğalmaya başladı.

Bu çabalara süreklilik kazandırmak amacıyla Prof. Dr. Metin Sözen, eğitim-araştırma-uygulama-örgütlenme eylemlerinde birlikte olduğu kişilerle; doğa-tarih-kültür zenginliklerimizin korunması, hızla yaşama geçirilmesi, tanıtılması, derinliğine araştırmalarla desteklenmesi, deneyimli kadroların yetiştirilmesi amacıyla kurdukları, **ÇEKÜL / Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı**'nın Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini de üstlendi. Birikimli, özverili kişilerin dayanışmasına, katılımına, karşılıksız üretimine dayanan ÇEKÜL'ün Türkiye'nin gündeminin önceliklerini değiştirme yolundaki bu girişimleri, kısa sürede ulusal ve uluslararası çevrelerde geniş ilgi uyandırdı. Uygulamaları doğal ve kültürel varlıkların korunması yolunda katılımın önemini ve gücünün ölçülebilmesine, diğer sivil toplum örgütleriyle de sağlıklı zemin oluşturabilmesine neden oldu. Kısa sürede kentlerde bir **Çevre Kültür Evi** yaşama geçmeye, **Kent Tarihi Müzesi ve Arşivleri** oluşturulmaya başlandı. **Yaz Okulları**'yla da eğitimin boyutlandırılmasına yönelindi. Bu birikimlerle, uluslararası ortamlara hızla taşınan, yeni umutların yeşermesine yol açan **Tarihi Kentler Birliği**'nin, güçlü kurulması ve ülke gerçeklerine uygun tutarlı gelişmesi sağlandı.

Prof. Dr. Metin Sözen, İstanbul ve diğer kentlerdeki bu güç odaklarıyla, 1993-2003 yılları arasını içeren **Kültür Mirasında İstanbul Merkezi** başkanı olarak İstanbul'da değişik nitelikte bir dizi etkinliği yönetti. Bu doğrultudaki çabaları içinde, dünya gençliğinin Boğaziçi'nde kültür ve sanat ağırlıklı programlarda buluşabilmelerine olanak sağlayacak, Kabataş Erkek Lisesi Eğitim Vakfı'nın gerçekleştirdiği Beşiktaş / Ortaköy'deki **Kabataş Kültür Merkezi** gelmektedir. Kültürel mirasın korunması, çağın gereği işlevlerle donatılması yolunda her evreyi içeren çok boyutlu, çok yönlü bu köklü girişiminin amacı, uluslararası nitelikte kimlikli ve düzeyli ortam yaratmak, ülkemizde kuşaklararası kültürel bağı güçlendirmek, ortak çalışmanın kalıcı örneğini vermektir.

İlgi alanında ulusal ve uluslararası kuruluşların üyesi olan Prof. Dr. Metin Sözen'in çok sayıda makalesi dışındaki yayımlarının, yurt içinde ve yurt dışında ödül almış film çalışmalarının bir bölümü şunlardır:

YAYIMLANMIŞ ESERLERİ

- Anadolu Medreseleri, Selçuklu ve Beylikler Devri / **Açık Medreseler (1970)**
- ✦ • Anadolu Kentleri (1971)
- ✦ • Diyarbakır'da Türk Mimarisi / **Turkish Architecture in Diyarbakır (1971)**
- ✦ • Anadolu Medreseleri, Selçuklu ve Beylikler Devri / **Kapalı Medreseler / Bir Kısmı Ayakta Olan Medreseler / Kaynaklardan Bilinen Medreseler (1972)**
- ✦ • 50 Yılın Türk Mimarisi (M. Tapan ile 1973)
- x • Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan (Ed., 1975)
- Turas-el-imare el Turkiyye vel Mi' mar Sinan / **Turkish Architecture and Architect Sinan / L'Architecture Turque et l'Architecte Sinan (1976)**
- ✦ • Türk Mimarisinin Tarihsel Gelişimi (1980)
- ✦ • Anadolu'da Akkoyunlu Mimarisi (1981)
- Tarihsel Gelişimi İçinde Türk Sanatı (1983)

- x • The Evolution of Turkish Art And Architecture (1983-1987)
- x • Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı (1984)
- x • Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü (Uğur Tanyeli ile 1986-1999)
- x • Sinan, Architect of Ages (1988, foto S. Güner)
- x • Arts in Age of Sinan (1988, foto S. Güner)
 - Mimar Sinan ve Tezkeret-ül Bünyan (Ed., 1989) *zdftr: MS*
 - Mimar Sinan and Tezkeret-ül Bünyan (Ed., 1989)
- x • Devletin Evi Saray (1990)
- x • Anadolu'da Ev ve İnsan (C. Eruzun ile 1992 – 1996)
- x • Anatolian Vernacular Houses (C. Eruzun ile 1992 – 1996)
 - Kültürlerin Kesiştiği Ülke: Türkiye (Ed., 1993)
- x • Turkey: Crossroads of Civilisations (Ed., 1993)
- x • Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarisi (1996)
 - Turkei: Ein Land Zeiloser Kulturen (Ed., 1997)
- x • Turkey, Timeless Cultures (Ed., 1997)
- x • Turquie Creuset des Civilisations Éternelles (Ed., 1997)
- x • Kapadokya (Ed., 1998)
 - Cappadocia (Ed., 1998)
 - Bir İmparatorluğun Doğuşu: Topkapı (1999) *→ Topkapı (1998)*
 - Birth of an Empire: Topkapı (1999)
- x • Geleneksel ^{Türk} El Sanatları (1999)
 - Turkish Decorative Arts (1999)
- x • Anadolu Kentleri / Anadolu' nun Kenti İstanbul (2000)
- x • Anatolian Cities / Istanbul: An Anatolian City (2000)
 - Türklerde Ev Kültürü (2001)
- x • Tradition of Turkish Houses in Turkish Culture (2001)

BELGESEL YAPIMLAR

- Anadolu'da Konutun Öyküsü (1984)
- Kùltürlerin Yeşerdiği Ülke: Türkiye (1984)
- Fırat Göl Olurken (10 bölüm, 1985-1986)
- Türk Mimarisi (4 bölüm, 1986)
- Karadeniz'den Çeşitlemeler (6 bölüm, 1986)
- Eski Evler Eski Ustalar (12 bölüm, 1987-1990)
- Bin Türlü Mavi Akar Boğaziçi'nden (5 bölüm, 1988)
- Suyla Gelen Kültür (8 bölüm, 1988)
- Keçenin Teri (1988)
- Divandan Sandalyeye (1989)
- Dünya Durdukça / Mimar Sinan (6 bölüm, 1989)
- Sinan'ın Anıları (1989)
- ... Ve Taşlar Tanıktır (1990)
- Ortak Geleceğimiz (1991)
- Zamana Açılan Yollar (4 bölüm, 1992)
- Kontrastların Harmonisi (8 bölüm, 1992)
- Uygarlıklar Ülkesi Anadolu (36 bölüm, 1995-1996)
- Korumanın Başkenti Safranbolu (1996)
- Arduvaz (1996)
- Renkleri Taşırken (1997)
- İki Dünya Arasında (6 bölüm, 2000)
- Anadolu' da Ev ve İnsan (16 bölüm, 2002)